

XÃ HỘI HÓA, TỪNG BƯỚC PHÁT TRIỂN CỦA MÔ HÌNH CÂU LẠC BỘ “EM YÊU LỊCH SỬ”

Nguyễn Kim Thành*

Là một Bảo tàng lớn của Việt Nam, có bề dày hơn nửa thế kỷ hoạt động, Bảo tàng Lịch sử Quốc gia được ngợi ca là một trong những bảo tàng gặt hái được nhiều thành công nhất trên các phương diện nghiên cứu, sưu tầm, bảo quản, trưng bày, sáng tạo và vận hành thành công nhiều hình thức văn hóa - giáo dục, nhằm tối ưu hóa chức năng giáo dục của bảo tàng; góp phần khẳng định bảo tàng là nhân tố quan trọng của sự phát triển con người, tiềm năng sáng tạo của con người, hình thành những khuynh hướng giá trị, đạo đức, thế giới quan, trước hết dựa trên lĩnh vực cảm xúc, liên quan đến các quá trình xã hội, văn hóa chung diễn ra trong nước và trên thế giới. Bảo tàng có sứ mệnh tham gia vào quá trình giảng dạy, giáo dục và sứ mạng đó trước hết được dựa trên việc nhận thức cảm xúc nguồn tư liệu ban đầu được trưng bày trong bảo tàng. Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử* là một trong những hình thức sáng tạo trong hoạt động giáo dục của Bảo tàng Lịch sử Quốc gia.

Một buổi sinh hoạt Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử* của Bảo tàng Lịch sử Quốc gia tại Đà Nẵng năm 2012

Ra đời trong bối cảnh việc dạy cũng như việc học lịch sử của học sinh các cấp học phổ thông đang nổi cộm nhiều vấn đề “nhức nhối” khiến cả xã hội phải quan tâm. Nhiều năm nay, bộ môn lịch sử chỉ được coi như môn học phụ xếp sau các bộ môn văn, toán, lý, hóa và ngoại ngữ; mỗi tuần chỉ có một tiết học, trong khi đó sách giáo khoa lại nặng nề, nhiều số liệu, nhiều sự kiện, nhiều nhân vật học sinh không thể đọc hết, nhớ hết, tất cả đều lệ thuộc vào nội dung thầy, cô giáo đọc cho chép trên lớp, học sinh mất hết tính chủ động, sáng tạo trong học tập, còn thầy cô giáo thì cố “chạy” cho hết chương trình, không mấy người quan tâm tới việc đổi mới phương pháp dạy học. Vì không được coi là môn học chính mà chỉ là môn học phụ, do vậy việc nhiều học sinh học đối phó hoặc không thích học môn lịch sử cũng là điều dễ hiểu nhưng sự thật là: “Không phải các em chán học môn lịch

* *Ths. Phòng Giáo dục - Công chúng, Bảo tàng Lịch sử Quốc gia*

sử hay nói rộng hơn là các em thờ ơ với lịch sử dân tộc mà nguyên nhân chính là các em chưa tìm thấy sự hứng thú, niềm yêu thích đối với môn học này”; rồi tác động của cơ chế thị trường, tâm lý kiếm việc làm, cho nên đa số các học sinh có học lực khá, giỏi đều đăng ký thi vào các khối A, B. Rất ít học sinh khá giỏi thi vào khối C, từ đó dẫn đến hệ quả: điểm thi môn lịch sử vào các trường cao đẳng, đại học quá thấp, có năm điểm 0 của môn này chiếm trên, dưới 70%. Trước thực trạng đó, hai đơn vị là Bảo tàng Cách mạng Việt Nam (nay là Bảo tàng Lịch sử Quốc gia) và Hội Khoa học lịch sử Việt Nam, đã chủ động phối hợp tạo lập Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử*, coi nó như là mô hình giao tiếp hiện đại của Bảo tàng, tạo điều kiện cho không gian văn hóa bảo tàng là “diễn đàn” của các hình thức giao tiếp rất khác nhau với công chúng; tạo điều kiện tối ưu cho các cuộc giao tiếp không hình thức của những người cùng ý tưởng nhằm giúp phát triển sức sáng tạo khoa học, nghệ thuật, kỹ thuật của các hội viên có tính đến thiên hướng cá nhân; là sân chơi bổ ích “Học mà chơi, chơi mà học”, “là nơi để các em học sinh không chỉ học lịch sử, mà còn là nơi giao lưu, học hỏi những kiến thức các em được học trong nhà trường với những hiện vật trưng bày trong bảo tàng giúp các em hiểu đúng lịch sử và từ đó thêm yêu lịch sử”, thực hiện được lời Bác Hồ đã dạy “Dân ta phải biết sử ta, cho tường gốc tích nước nhà Việt Nam”. Đối tượng ban đầu của Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử* là học sinh các trường Tiểu học, rồi Trung học Cơ sở, nay đã mở rộng tới các trường Trung học Phổ thông và sinh viên một số trường đại học. Sau hơn 7 năm hoạt động và tổ chức nhiều chủ đề bổ ích, Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử* đã trở thành địa chỉ hấp dẫn không chỉ của các em học sinh phổ thông ở thủ đô, mà cả các địa phương. Mô hình này đã được Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Bộ Giáo dục và Đào tạo đánh giá cao vai trò của Bảo tàng Lịch sử Quốc gia, của Hội khoa học lịch sử Việt Nam, của Ban giám hiệu các trường và Phòng Giáo dục Công chúng: Đã có nhiều cố gắng trong việc thành lập và tổ chức hoạt động của Câu lạc bộ trong thời gian qua nhằm nâng cao chất lượng dạy và học môn lịch sử trong nhà trường phổ thông. Chúng tôi xin đưa ra một vài cảm nghĩ của cô và trò sau buổi sinh hoạt Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử*. Đó là ý kiến của Thạc sĩ Nguyễn Kim Dung, giáo viên dạy môn Lịch sử Trường THPT chuyên Hà Nội - Amsterdam nói rằng: *Câu lạc bộ đã thổi vào trường Amsterdam chúng tôi một luồng sinh khí thật mới mẻ, thật diệu kì... Đối với chúng tôi, việc được tổ chức cho các em học sinh tham gia Câu lạc bộ Em yêu lịch sử đã tạo nên bước chuyển biến mới trong phương pháp dạy học lịch sử; đồng thời Câu lạc bộ cũng đã tiếp thêm cho chúng tôi lòng nhiệt huyết và niềm hy vọng cho bộ môn của mình. Em Tạ Quốc Anh, học sinh Trường THCS Nguyễn Trường Tộ (Hà Nội), có cảm nhận: ... Chúng em tin rằng hình thức học lịch sử tại Bảo tàng Cách mạng Việt Nam (nay là Bảo tàng Lịch sử Quốc gia) như thế này chắc chắn sẽ đem lại cho chúng em nhiều điều thú vị, tạo ra Trường học thân thiện, học sinh tích cực và hứa sẽ cố gắng để vừa học giỏi các môn học, vừa am hiểu tường tận lịch sử dân tộc, xứng đáng là những chủ nhân tương lai của đất nước. Em Nguyễn Lê Minh Anh học sinh lớp 7G Trường THCS Marie Curie lại có nhận xét: Sau khi tham gia buổi tọa đàm Câu lạc bộ Em yêu lịch sử với chủ đề Ngày Di sản văn hóa Việt Nam 23 tháng 11 năm 2008, chúng em đã được hiểu biết thêm về những Di sản văn hóa Việt Nam đã được tổ chức UNESCO công nhận và đã trở thành Di sản của thế giới. Qua buổi tham dự này, em còn nhớ mãi câu nói của PGS.TS. Phạm Xanh: Di sản còn thì kí ức còn, kí ức còn thì dân tộc này mới còn. Và nếu những di sản ấy, kí ức ấy còn thì dân tộc ta sẽ mãi mãi trường tồn. Chắc chắn em và những người bạn tham gia buổi tọa đàm hôm nay sẽ càng cảm thấy yêu mến đất nước Việt Nam kỳ diệu, anh hùng của chúng ta!...*

Từ những nhận xét, đánh giá, cảm nhận của cơ quan quản lý giáo dục, của các thầy cô giáo trực tiếp giảng dạy bộ môn lịch sử, của chính các em học sinh được trực tiếp tham gia sinh hoạt Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử* và của các bậc phụ huynh, không chỉ ủng hộ, mà còn tạo điều kiện thuận lợi nhất

cho con cháu mình tham gia tích cực các chủ đề mà Câu lạc bộ đã tổ chức. Chúng tôi nhận ra rằng mô hình Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử* là hình thức giáo dục, là sân chơi thật sự bổ ích giúp cho các em học sinh thích thú hơn, có ý thức hơn trong việc học tập môn lịch sử. Nỗi “ám ảnh” về những con số, những sự kiện nặng nề, khô khan dường như tan biến trong các em học sinh. Hiện tại chúng tôi đã và đang triển khai, nhân rộng mô hình tới nhiều trường, nhiều địa phương. Việc làm này nếu được xã hội tiếp tục quan tâm, ủng hộ thì chắc chắn đây sẽ là giải pháp hữu hiệu góp phần đổi mới hình thức giảng dạy, học tập bộ môn lịch sử và để hiện thực hóa mong ước ấy tất yếu phải tiến hành xã hội hóa, tìm nguồn tài trợ, tạo nguồn lực đủ mạnh (cả tinh thần lẫn vật chất) cho việc duy trì, nâng cao nội dung, hình thức hoạt động của mô hình Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử* và coi đây là giải pháp cơ bản, bền vững trước mắt, cũng như cho lâu dài. Về nhận thức thì xã hội hóa là nền tảng quan trọng của loài người, không như các sinh vật khác, con người cần phải có hiểu biết xã hội để sống.

Câu lạc bộ Em yêu lịch sử tặng quà cho học sinh giỏi có hoàn cảnh khó khăn tại trường THCS Phú Định năm 2012

Xã hội hóa không chỉ quan trọng đối với đời sống cá nhân, mà nó còn giúp cho xã hội phát triển được liên tục, có tính lịch sử, có hiện tại và có tương lai. Kinh nghiệm xã hội luôn luôn tồn tại trong xã hội, mọi người đều dạy cho các thành viên mới về nó và quá trình diễn ra liên tục từ thế hệ này đến thế hệ khác, vượt qua đời sống của một cá nhân. Theo chủ nghĩa Mác - Lênin thì xã hội hóa là khái niệm nói lên sự chuyển hóa từ tính chất cá nhân thành tính chất xã hội. Bản chất của xã hội hóa là tăng nguồn lực đầu tư của nhà nước để phát triển các lĩnh vực xã hội và thực hiện các mục tiêu xã hội; đồng thời đẩy mạnh xã hội hóa - coi đây là một biện pháp rất cơ bản nhằm huy động mọi nguồn lực, trí tuệ của các thành phần kinh tế, của các tổ chức xã hội, của mọi người.

Nhận thức được vai trò, vị trí của xã hội hóa các hoạt động văn hóa xã hội, năm 1997, Chính phủ đã ban hành nghị quyết số 90/1997/NQ-CP; năm 1999 ban hành Nghị định số 73/1999/NĐ-CP. Chính sách khuyến khích xã hội hóa đối với các hoạt động trong lĩnh vực văn hóa, y tế, thể dục thể thao; năm 2005 ban hành Nghị quyết số 05/2005/NQ-CP, ngày 18/4/2005 về đẩy mạnh xã hội hóa các hoạt động giáo dục, y tế, văn hóa - thể dục thể thao, rồi Nghị định số 69/2008/NĐ-CP, ngày 30/5/2008 của Chính phủ về chính sách khuyến khích xã hội hóa các hoạt động giáo dục, dạy nghề, y tế, văn hóa - thể thao. Mỗi trường, viện dẫn những văn bản nói trên để nhấn mạnh rằng: Xã hội hóa là chủ trương lớn của Đảng, Nhà nước trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và trong quá trình giao lưu, hội nhập kinh tế quốc tế, nhất là khi nước ta ra nhập WTO, một mặt chúng ta chủ trương phát triển nền kinh tế thị trường, định hướng xã hội chủ nghĩa, mặt khác vẫn phải đảm bảo những quy định nghiêm ngặt của sân chơi quốc tế và xã hội hóa là một trong những bước đi quan trọng trong quá trình này.

Thực hiện sự chỉ đạo của Trung ương, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch cũng đã xây dựng, phê duyệt, triển khai để án quy hoạch phát triển xã hội hóa các hoạt động văn hóa; các đơn vị trực thuộc Bộ từ Trung ương tới các địa phương cũng đã xây dựng kế hoạch, lộ trình nhằm đẩy mạnh xã

hội hóa và đã thu được những kết quả quan trọng: Tiềm năng về nguồn lực to lớn của xã hội bước đầu được phát huy, xã hội hóa các hoạt động văn hóa ngoài công lập phát triển với những loại hình, phương thức hoạt động mới, đa dạng, phong phú; khu vực công lập đã có nhiều đổi mới hoạt động trong cơ chế thị trường.

Như vậy, xã hội hóa, từng bước phát triển, tìm nguồn lực đảm bảo cho sự tồn tại vững bền của Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử* là có cơ sở pháp lý, cơ sở thực tiễn và để có kết quả chúng tôi thấy:

Thứ nhất: Bảo tàng Lịch sử Quốc gia cần xây dựng hệ thống các chủ đề sẽ được thực hiện ở Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử* cho từng quý/năm. Giới thiệu tóm tắt nội dung của từng chủ đề trên Website của Bảo tàng, đặc biệt trên các phương tiện thông tin đại chúng. Phương tiện có lợi thế, có sức mạnh cung cấp cho đông đảo các thành viên trong xã hội những thông tin đa dạng, có tác động lớn đến suy nghĩ, cũng như hành vi của họ... Truyền thông cũng làm cho các thành viên trong xã hội gắn kết với nhau hơn thông qua những mối quan tâm chung, những giá trị chung, đặc biệt là khi có những sự kiện nổi bật. Tuy chung lại là qua hệ thống các chủ đề được truyền thông, họ sẽ tìm thấy “món ăn” không chỉ con em họ thích mà chính họ cũng thích và việc tạo điều kiện cho con em họ tham gia hoặc tự nguyện đóng góp công sức cho bảo tàng để tổ chức tốt hoạt động của Câu lạc bộ sẽ trở nên nhẹ nhàng hơn, hiệu quả hơn.

Thứ hai: Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử* là mô hình mới trong hoạt động giáo dục của Bảo tàng Lịch sử Quốc gia và kết quả hoạt động của mô hình này đã được xã hội công nhận. Vậy, xã hội hóa hoạt động của Câu lạc bộ này là cần thiết nhưng phải đảm bảo mục tiêu, định hướng của Đảng, Nhà nước về chức năng, nhiệm vụ của bảo tàng. Nhà nước cần đổi mới cơ chế, tăng cường quản lý các hoạt động bảo tàng bằng cách hoàn thiện cơ chế chính sách, tăng cường nguồn lực đầu tư cho công tác văn hóa - giáo dục của bảo tàng.

Thứ ba: Bảo tàng Lịch sử Quốc gia đã bảo vệ xuất sắc đề tài nghiên cứu khoa học cấp Bộ *Nâng cao hiệu quả hoạt động giáo dục của bảo tàng đối với học sinh phổ thông (nghiên cứu trường hợp Câu lạc bộ Em yêu lịch sử tại Bảo tàng Lịch sử Quốc gia)* thì việc ra đời cuốn sách *Dạy học lịch sử cho học sinh phổ thông qua thực tiễn tại bảo tàng, di tích có tính cảm nang về tổ chức cũng như hoạt động của mô hình Câu lạc bộ Em yêu lịch sử* nhằm quảng bá rộng rãi tới mọi đối tượng đến tham quan bảo tàng là điều rất cần thiết. Chắc chắn khi cuốn sách đó đến tay bạn đọc sẽ có rất nhiều “nhà hảo tâm”, “mạnh thường quân”, các bậc cha mẹ học sinh, các thành viên của xã hội sẽ sẵn lòng góp sức cho Câu lạc bộ *Em yêu lịch sử* hoạt động ngày càng hiệu quả và gặt hái được nhiều thành công hơn.

SOCIALIZATION AND GRADUAL DEVELOPMENT OF CLUB I LOVE HISTORY

Nguyễn Kim Thành

Club I Love History is a creation of the Vietnam National Museum of History in history teaching and learning. The club was organized under cooperation with the Vietnamese Association of Historical Sciences when history teaching and learning has not been effective in recent years. After some years, the club has shown some new methods in learning and teaching history, which has been received positive reactions from pupils. Based on the good results, the author thinks that it is necessary to promote socialization and development of the club with particular ways. Firstly, make plans and programs and present the club through the media; secondly, socialize the club in accordance with the policies of the Government; at last, publish books related to the club as an introduction for the society.